

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

¹ Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто та проаналізовано сучасний стан олійно-жирової галузі України, проаналізовано перспективи розвитку олійно-жирової галузі.

Ключові слова: олія, олійно-жирова галузь, олійно-жирова продукція, аграрний сектор

Abstract

The current state of the oil and fat industry of Ukraine is considered and analyzed, the prospects for the development of the oil and fat industry are analyzed

Keywords: oil, oil and fat industry, oil and fat products, agricultural sector

Вступ

Олійно-жирова галузь є лідером не лише агропромислового комплексу України, але й усієї економіки за багатьма показниками. Значна кількість олійно-жирової продукції експортується до багатьох країн світу. Проте існують деякі актуальні проблеми, що заважають повною мірою реалізувати свій експортний потенціал. Дослідження цієї галузі є надзвичайно важливими для пошуку можливостей розвитку вітчизняної економіки.

Дану тему досліджували різні науковці, зокрема Семко Т., Арестенко Т., Прохорчук І., Жадан Т. та інші.

Метою дослідження є вивчення теоретичної та статистичної інформації щодо стану олійно-жирової галузі України для прогнозування можливостей її розвитку.

Основна частина

Україна посідає перше місце у світі за виробництвом соняшнику. Це становить третю частину всього світового ринку цієї продукції. Олійно-жирова промисловість в Україні характеризується значними обсягами експорту, рентабельністю, розмірами надходження валюти до бюджету країни, темпами розвитку. Розвиток олійно-жирового виробництва має значні перспективи як з погляду забезпечення внутрішніх потреб, так і задоволення попиту зовнішнього ринку [1].

Основною сировиною для виробництва олії в Україні є насіння соняшнику. Протягом останнього десятиріччя спостерігається стала тенденція розширення посівних площ олійних культур в аграрних підприємствах, що зумовлено вигідністю їх вирощування порівняно з іншими сільськогосподарськими культурами. В структурі посівних площ соняшник займає не менше 10% від загального їхнього обсягу. Частка прибутку від реалізації олійних культур і, в першу чергу, соняшнику у прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції постійно збільшується. Саме тому потенціал олійних культур суттєво впливає на прибутковість і конкурентоспроможність аграрного сектора країни [2].

Протягом останніх п'яти років спостерігається зростання обсягів продукції олійно-жирової галузі в Україні, що зображено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Кількість виробленої промислової продукції [3]

Найменування продукції за Номенклатурою продукції промисловості (НПП)	Одиниця вимірювання	Кількість виробленої промислової продукції (валове виробництво)				
		2015	2016	2017	2018	2019
Олія соняшникова та її фракції, нерафіновані (крім хімічно модифікованих)	млн. т	3,7	4,4	5,4	5,1	5,8
Маргарин і продукти пастоподібні зі зниженим чи низьким вмістом жирів (крім маргарину рідкого)	тис. т	142	135	141	137	140
Продукти харчові з жирів та олій інші (включаючи маргарин рідкий)	тис. т	50,0	52,4	88,3	85,2	106

Найбільш популярною продукцією олійно-жирової галузі є соняшникова олія. На рисунку 1

зображено зростання обсягів виробництва соняшникової олії протягом останніх 5 років.

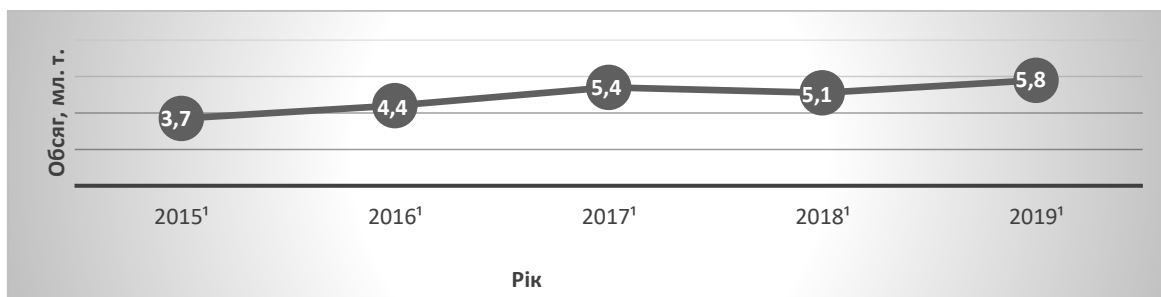

Рисунок 1 – Графік зростання обсягів виробництва соняшникової олії

В 2020 році в Україні існують 64 переробних підприємства, 48 олійноекстракційних заводів, здійснюється експорт олійно-жирової продукції в більш ніж 120 країн світу та залучається \$350 млн інвестицій в даній галузі [4]. У таблиці 2 наведені дані про експорт та імпорт олійно-жирової продукції за 2018-2019 роки.

Таблиця 2 – Структура зовнішньої торгівлі продукцією олійно-жирової галузі з країнами ЄС у 2018-2019 році [3]

Рік	Експорт			Імпорт		
	тис.дол. США	у % до попереднього року	у % до загального обсягу	тис.дол. США	у % до попереднього року	у % до загального обсягу
2019	1544502,7	135	7,4	68899,4	114,9	0,3
2018	1143823,4	77,5	5,7	59959,2	113	0,3

Як видно з таблиці 2, в 2019 році значно збільшився експорт продукції олійно-жирової галузі, що становить 135% в порівнянні з попереднім роком. Загалом експорт продукції олійно-жирової галузі становить 7,4% від усього експорту продукції України.

На рисунку 2 зображені найбільші виробники олійно-жирової продукції в Україні та відсоток обсягів виробництва продукції кожного з них в загальній структурі обсягу виробництва олійно-жирової продукції за 2019 рік [5].

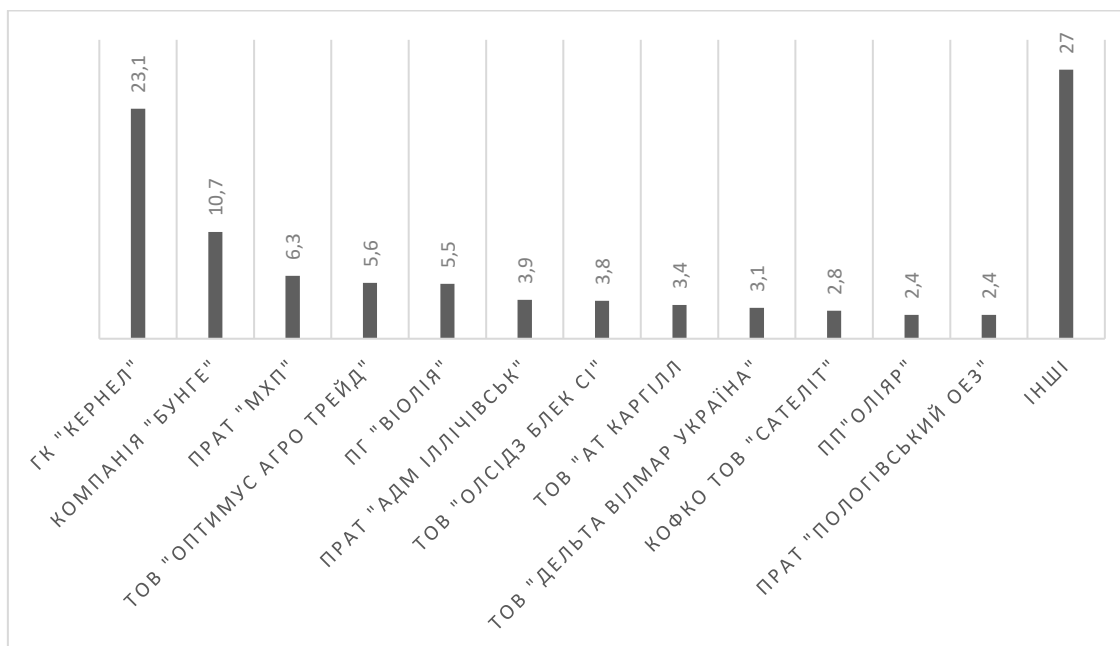

Рисунок 2 – Найбільші виробники олійно-жирової продукції України за 2019 рік [5]

Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку олійно-жирової галузі показав, що олійно-жирова галузь, маючи потенціал виробництва, який значно перевищує потреби внутрішнього ринку України, здатна в повній мірі реалізувати свій експортний потенціал, що сприятиме розвитку національної економіки, ефективній інтеграції у світовий економічний простір та зростанню доходів населення,

здіяного в цій та суміжних галузях.

Запорукою високого рівня розвитку підприємств є забезпечення загальної ефективності їх роботи. Тому треба чітко розуміти, що ефективність в економіці – це завжди відношення, яке оцінюється зіставленням ефекту (результату) і витрат. Задовільний рівень ефективності потребує, з одного боку, перевищення кінцевих результатів над витратами на їх досягнення, з іншого – зіставлення одержаних при цьому результатів з результатами аналогічних об'єктів [6].

В той же час, основними проблемами розвитку експортного потенціалу олійно-жирової галузі залишаються наступні:

- Низька товарна диверсифікованість експорту олійно-жирової галузі, в якому переважає нерафінована соняшникова олія та шроти
- Нестабільність конкурентних позицій олійно-жирової продукції українського походження на зовнішніх ринках
- Переважно екстенсивний спосіб виробництва насіння соняшнику
- Незадовільний рівень інвестування в модернізацію та техніко-технологічне оновлення експортоорієнтованих олійно-добувних виробництв галузі призводить до втрати олії, яка залишається у відходах виробництва, та стає одним із факторів підвищення собівартості виробництва олійно-жирової продукції
- Невигідні умови кредитування [5].

Для вирішення наведених проблем експерти рекомендують дослухатись до світових трендів і дотримуватись таких рекомендацій:

- Звернути увагу на зміну структури харчування та значний запит на рослинні олії — тренд на здорове харчування та органіку
- Шукати нові ринки збуту
- Інвестувати у переробку. Одночасно, звернути увагу — потужності українського АПК передбачають, що в найближчі роки може скластись ситуація, коли буде відчуватись брак сировини для переробки. І експерти не виключають, що можлива ситуація, коли Україна буде імпортувати соняшник.
- Застосовувати інтенсивні методи для розширення виробництва та посівних площ
- Змінити модифікації та перелаштувати виробництво олій в преміум сегмент. Таким чином, українська висосоолійна соняшникова олія може стати національним брендом з премією у 400-500 доларів [4].

Висновки

Отже, олійно-жирова галузь України є дуже перспективною. Проведений аналіз стану та розвитку ринку соняшникової олії свідчить про існування динаміки зростання обсягів виробництва та експорту олійно-жирової продукції протягом останніх п'яти років. Аналіз також показав, що можливості олійно-жирової галузі значно перевищують потреби внутрішнього ринку України, тому необхідно зосереджувати увагу на можливості експорту. В той же час існують проблеми, які необхідно вирішити, щоб галузь могла продовжувати успішно розвиватись.

Список використаних джерел

1. Семко Т. Олійно-жирова галузь України: виклики та потенціал розвитку / Т. Семко, І. Власенко // Товари і ринки. – 2019. – №3. – С. 50–59.
2. Арестенко Т. В. Сучасний стан ринку соняшникової олії та перспективи його розвитку [Електронний ресурс] / Т. В. Арестенко // ТСАТУ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/5174/1/10.pdf>.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Прохорчук І. Олійно-жирова галузь 2020: тенденції, прогнози, перспективи [Електронний ресурс] / І. Прохорчук // <https://www.growhow.in.ua/>. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.growhow.in.ua/oliyno-zhyrova-haluz-2020-tendentsii-prohnozy-perspektyvy/>.
5. Олійно-жирова галузь України 2019/20 МР [Електронний ресурс] // Асоціація Укроліяпром. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukroilprom.org.ua/news/oliyno-zhyrova-galuz-ukrayny-201920-mr-223/>.
6. Єпіфанова І. Ю. Методика оцінювання прибутковості підприємства [Електронний ресурс] / І. Ю. Єпіфанова, В. С. Гуменюк // Економіка та суспільство. - 2017. - №12. - С. 251-254. - Режим доступу : <http://economyandsociety.in.ua>.

Панкова Валерія Денисівна – студентка групи МФК-20м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, valeripankova@gmail.com

Науковий керівник: **Єпіфанова Ірина Юріївна** – д-р. екон. наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Pankova Valeriia D. – student of the MFK-20m group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Supervisor: **Yepifanova Iryna Yu.** – Doctor of Econ. Sc., Professor of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia